

Znaczenie ekspedycji w gromadzeniu zasobów genowych

Denise F. Dostatny¹, Wiesław Podyma², Grzegorz Hodun³

,Krajowe Centrum Roślinnych Zasobów Genowych, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowy Instytut Badawczy, Radzików, 05-870 Błonie
²Pracownia Genetyki i Zasobów Genowych Roślin – Polska Akademia Nauk Ogród Botaniczny -Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej, ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa

³Zakład Zasobów Genowych Roślin Ogrodniczych – Instytut Ogrodnictwa ul. Konstytucji 3 Maja 1/3, 96-100 Skierniewice

W harmonii z ustaleniami Konwencji o Różnorodności Biologicznej kraje członkowskie FAO opracowały i przyjęły w roku 2011 Drugi Globalny Plan Działań dla Ochrony i Zrównoważonego Wykorzystania Roślinnych Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa, który jest kontynuacją Planu Działań z roku 1996. Plan ten przewiduje, między innymi, zbieranie zasobów genetycznych w terenie. Komisja ds. Zasobów Genetycznych dla Żywności i Rolnictwa FAO opracowała Kodeks Postępowania w zakresie zbioru zasobów genowych, który propaguje działania, przyczyniające się do minimalizacji utraty różnorodności genetycznej zbieranych populacji.

W okresie ostatnich 10 lat, pracownicy Krajowego Centrum Roślinnych Zasobów Genowych skupili się na wyjazdach krajowych, w celu zabezpieczenia jeszcze istniejącego bogactwa genetycznego w ekosystemach rolniczych. W trakcie wyjazdów zaobserwowano wyraźną erozję genetyczną lokalnych odmian roślin uprawnych, ich wypieranie przez odmiany nowoczesne lub zaprzestanie uprawy niektórych gatunków. Można powiedzieć, że następuje zanikanie starych odmian zwłaszcza zbóż na terenie całej Polski. W latach 2007 – 2016 przeprowadzono 38 ekspedycje, podczas których zebrano 1732 obiektów, w tym 37 obiektów starych odmian zbóż (2% udziału zbóż w zebranych materiałach) oraz 15 obiektów lokalnych populacji żyta, a także 8 obiektów lokalnych populacji kukurydzy. Natomiast w latach 1994 – 2006 przeprowadzono 42 ekspedycje, podczas których zebrano 3251 obiektów, w tym 248 obiektów starych oraz miejscowych odmian zbóż (8% udziału w zebranych materiałach). Dla porównania w 1984 oraz 1985 roku podczas dwóch ekspedycji zebrano 155 obiektów i ponad połowę stanowiły stare i/lub miejscowe odmiany zbóż. Spadek występowania lokalnych odmian w ostatnich 20 latach pokazuje nam, że ekspedycje są istotnym elementem gromadzenia zasobów genetycznych roślin na terenie kraju. Inne grupy roślin takich jak warzywa czy drzewa owocowe zachowały się w kilku enklawach na terenie Polski.

Wskazana jest dalsza organizacja wyjazdów kolekcyjnych w celu zebrania materiału genetycznego oraz śledzenia postępującej erozji genetycznej w naszym kraju.